

DOKUZUNCU SINIF ÖĞRENCİLERİNİN OKUMA ALIŞKANLIKLARININ BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Fahri TEMİZYÜREK*

Bülent Kahraman ÇOLAKOĞLU**

Seçil COŞKUN***

Öz

Bu çalışmada ortaöğretim dokuzuncu sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıkları ile okul türü ve cinsiyet değişkenleri arasındaki ilişki belirlenmiştir. Çalışma, olayları ve olguları doğal koşulları içerisinde incelemeyi hedefleyen alan araştırmasıdır. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örnekleme 'basit tesadüfi örnekleme' yöntemiyle belirlenmiştir. Verilerin analizinde frekans, yüzde, oran teknikleri ve kay-kare testinden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda ulaşılan bilgiler öğrencilerin okuma alışkanlıklarının belirlenmesinin yanında düzenli okuma alışkanlığı kazandırma sürecinde yapılması gerekenler hakkında da önemli ipuçlarına işaret etmektedir. Dokuzuncu sınıfa devam eden öğrencilerin okuma alışkanlıklarının belirlenmesi, öğrencilerin ortaöğretime kadar geçen eğitim sürecinde kazanılan eğitimin niteliği ve sahip olunan bilgi birikimi hakkında fikir vereceği için araştırma önem taşımaktadır.

Anahtar Sözcükler: Okuma alışkanlığı, ortaöğretim, kütüphane kullanma amacı, okumaya etki eden unsurlar.

Abstract

In this study, ninth grade students' reading habits and the relationship between school type and gender variables were determined. The study is a field research because it is carried out in the usual environment where a phenomenon occurs. Survey model and simple random sampling were used in the study. The frequency, percentage, chi-square test and ratio analysis techniques were also used for datum analyze. The study indicates vital clues about the important points in the gaining of students' reading habits as well as the determination of students' reading habits. The study is important because it determines students' reading habits in the ninth grade and it gives information about the knowledge accumulation and the quality of education acquired in the educational processes taking place till high school.

Key Words: Reading habit, high school, the aim of using library, factors affecting reading.

Yazışma adresleri: * Doç. Dr., Gazi Üni. Gazi Eğt. Fak. Türkçe Eğitimi Bölümü, fahri@gazi.edu.tr
** İskitler Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi, bkcolakoglu@hotmail.com
*** Etimesgut Ortaokulu, coskun.secil@gmail.com

Giriş

Temel dil becerileri içerisinde anlama becerisi olarak yer alan okuma, bilgiye ulaşmanın ve onu sürekli geliştirmenin etkili yollarından biridir. Türkçe sözlükte okumak, “1. Bir yazıyı meydana getiren harf ve işaretlere bakıp bunları seslendirmek veya düşünceyi anlamak. 2. Yazılmış bir metnin iletmek istediği şeyleri öğrenmek.” şeklinde tanımlanır (<http://tdkterim.gov.tr/bts/>). Okuma, birçok araştırmacı tarafından da tanımlanmış ve her bir tanımda okumanın farklı bir özelliği ortaya konulmuştur. Akyol’a (2005: 1) göre okuma “Ön bilgilerin kullanıldığı, yazar ve okuyucu arasındaki etkili iletişime dayalı, uygun bir yöntem ve amaç doğrultusunda, düzenli bir ortamda gerçekleştirilen anlam kurma sürecidir.” Kavcar, Oğuzkan ve Sever (1997: 41) daha geniş bir tanımla okumayı, “bir yazıyı, sözcükleri, cümleleri, noktalama işaretleri ve öteki öğeleriyle görme, algılama ve kavrama süreci” olarak tanımlar.

Okuma, toplumsal yaşamın temel ihtiyaçlarından biri durumundadır. İnsan, bildiklerinin büyük bir bölümünü okuma yoluyla edinmektedir. Kişinin bireyselleşmesi ve içinde yer aldığı toplumla sağlıklı ilişkiler kurabilmesi en başta okuma becerisi kazanmasına bağlıdır. Bireyin anlama gücünü geliştiren, bilgi dağarcığını zenginleştiren okuma, öğrenmenin de temel aracıdır. Bireylerin kişiliğini geliştirip, düşünce donanımını zenginleştirdiği gibi duyarlılığını da yeniden kurup biçimlendirebilir.

Gelişmiş toplumlarda bilgi kullanımı gelişmişliğin göstergesi olmanın yanında aynı zamanda gelişmenin dinamiği olarak kabul edilmektedir. Bireyin, bireyselliğinin bilincine varması, üyesi olduğu toplumla ilişkilerini düzenlemesi, yeryüzündeki yerini, varoluş nedenini anlaması büyük ölçüde okuma alışkanlığı kazanmasına bağlıdır. Çünkü okuma, bilgi dağarcığını geliştirme yollarından biridir. Günlük yaşam içinde öğrenilen bilginin büyük bir bölümü okuma yoluyla edinilir (Özdemir, 1993).

Okuma, bilgi edinmede temel araç olmanın yanı sıra insanı bütünüyle hem bireysel hem de toplumsal yönden etkileyen çok yönlü bir beceri, insanoğlunun hayatı boyunca sürdürdüğü yararlı bir uğraştır. İnsan okumakla kişilik kazanır, geçmiş uygarlıkları ve kültürleri öğrenir; onların deneyimlerinden yararlanarak hayatını düzenler. İnsanın duygu ve düşünceleri okuyarak gelişir, zenginleşir. Bu sebeple okumada süreklilik olmalıdır. Okuma hayatın belli bir döneminde başlayıp sona eren bir süreç değildir. Bir ömür boyu sürdürülmesi gereken bir beceridir.

1. Okuma Alışkanlığının Önemi

Hızla gelişen ve değişen dünyaya ayak uydurabilmek, çağın gerisinde kalmamak sağlam bir bilgi birikimiyle mümkündür. Bilginin ve beraberinde getirdiği kültürün temel kaynağı ise kitaplardır. Öğrenme ve öğretme sürecinin vazgeçilmez aracı olan kitapların işlevselliğini devam ettirebilmesi ancak çocuklara ve gençlere okuma alışkanlığı kazandırmakla mümkündür.

İnsan hayatında önemli bir yere sahip olan okuma eylemi alışkanlık hâline geldiğinde anlam kazanır. Bircan ve Tekin (1989) okuma alışkanlığını “okumayı ihtiyaç hâline getirme, yaşamın bir parçası olarak görme” şeklinde tanımlarken Özbay (2007: 37) okuma alışkanlığını, “insanın kendisini ve yaşama çevresini anlayabilmek için okumayı bir araç olarak görmesi ve bu aracı kullanma isteği” olarak tanımlar. Bu alışkanlık sonucunda birey okumayı bir gereksinim olarak algılar ve hayatı boyunca sürekli ve düzenli biçimde okur. Townsend’a (2002: 8) göre okuma yeteneği arttıkça özsaygı da artmaktadır. Günümüzde bireysel ve toplumsal ihtiyaçları karşılayabilmek için yaşam boyu öğrenen bireylere gereksinim vardır. Yaşam boyu öğrenen bireyler

olabilmek de düzenli okumayı, okuma alışkanlığına sahip olmayı gerektirir. Gelişmekte olan ülkemizde çocuk ve gençlerimizin okuma alışkanlığına sahip olmaları daha bilinçli, çağdaş ve gelişmiş bir toplum olma yolunda atılacak en önemli adımlardandır. Okuma alışkanlığı bireyin içinde yaşadığı toplumsal yapıdaki değişimlerle ilgili olarak şekillenmektedir.

2. Okuma Alışkanlığının Kazanılmasında Etkili Olan Unsurlar

İnsana ait temel özelliklerden okumayı sihirli bir süreç olarak nitelendiren Akyol (2008: 29) okumanın birçok unsur tarafından etkilendiğini ifade eder. *“Okuma, insanın yeni kelimeler öğrenerek, anlayışlar kazanarak, hayaller oluşturarak, yaratıcılığını geliştirerek ufkunu genişletir ve derinleştirir. Ancak bütün insanlar okumadan aynı zevki alamazlar ve okumayla ilgili aynı becerileri geliştiremezler. Çünkü bireysel ve çevresel farklılıklar vardır.”* Bireyin kişiliğini geliştiren, düşünce dağarcığını zenginleştiren ve onun toplumda daha iyi bir yer edinmesini sağlayan en önemli araçlardan biri olan okuma alışkanlığının kazanılmasında bireyin çocukluk döneminde evden, okuldan ve çevreden aldığı eğitimin ve kütüphanelerin rolü çok büyüktür.

2.1. Aile unsuru

Okuma alışkanlığı sağlıklı, zengin kişilikli, gelişmiş bir çocuk yetiştirmenin ve topluma iyi birey kazandırmanın en önemli gereklerinden birisidir. Okuma, çocuğun dünyasını geliştiren, kişiliğini biçimlendiren, onu başkalarına bağlayan önemli bir etkidir. Okuma, sürekli gelişen ve derinleşen dünyayı yakalamak ve ona uyum sağlayabilmek için elimizdeki en işlevsel araçtır. Toplumsal yaşamın çok boyutlu ve sürekli olma niteliği, bireylerinin farklı açıdan bakabilen ve kendini yenileyebilen özellikte olmasını gerektirir. Bu yüzden okuma, birey için sürekliliğini sağlayan bir gereksinim, farklı bakış açıları kazandıran bir zevk aracı olarak alışkanlığa dönüştüğü zaman amacına ulaşır. Bu amaca ulaşmada aile bireylerinin etkisi çok önemlidir. Ailenin kültür düzeyi ve okuma alışkanlıkları çocuğu etkiler.

Alışkanlıklar, sürekli tekrar edilen ve genelde küçük yaşta başlayan davranışlardır. Ne kadar erken yaşta başlanırsa o kadar yerleşir ve bireyin ayrılmaz bir parçası olur. Yapılan araştırmalar, okuma alışkanlığı kazanma ya da kazandırma için en önemli dönemin çocukluk çağı olduğunu açıkça ortaya koymaktadırlar (Yılmaz, 2004). Çocuğun okumaya verilen değer konusunda ilk izlenimleri aldığı ailenin etkisine değinen Bircan ve Tekin'e (1989) göre Türkiye'de genelde yetişkin nüfusun eğitim düzeyinin düşük olması nedeniyle çocuklar okumaya yönlendirilmemekte, okuma bilinci ve sevgisi kazandırılmamaktadır. Okuma istekliliği büyük ölçüde çocuğun evindeki kitap ve dil atmosferiyle belirlenir. Dökmen (1994: 20-21), çocukların ve gençlerin okuma sevgisi ve alışkanlığı kazanmasında anne ve babanın rolünü “modelden öğrenme” ilkesi çerçevesinde değerlendirir: *“Eğer çocukların ve gençlerin yeterli miktarda ve gerekli kalitede okumasını istiyorsak, modelden öğrenmelerini sağlayacak ortamı hazırlamalıyız. Çocukların okumayı modelden öğrenebilecekleri ilk ve en önemli ortam ailedir.”* Bireylerin ilk kültürü, eğitimi ve toplumsallaşmayı, okul öncesi dönemi oluşturan aile içinde elde ettiği bilinmektedir. Bu dönemde ailenin okuma alışkanlığı konusundaki tutum ve yaklaşımı çocuğun okumasında ya da okumamasında doğrudan etkilidir. Bu sebeple aile bireyleri çocuk için doğru model olmalıdır.

Kişiliğin temelinin atıldığı gerçeği sağlam bir okuma alışkanlığı için, çocukluk çağının ebeveyn ve öğretmen için kaçırılmaması gereken bir fırsat olduğunu ortaya koymaktadır. Bir başka deyişle, okuma alışkanlığı kazandırmada ebeveyne düşen sorumluluklar, en az çocukların fiziksel gelişimlerdeki sorumlulukları kadar önemlidir. Çok az sayıda olumsuz görüşe karşılık, genellikle araştırmacılar çocuklara kitap okumanın

pek çok olumlu etkisini tartışmasız kabul etmektedir. Pek çok araştırma okul öncesi dönemde kendisine kitap okunan çocukların okuma yazmada yaşlıtlarına göre daha başarılı olduğunu ortaya koymuştur. Kitap okumanın, okuma, dinleme yetisi ve dil gelişimi üzerindeki olumlu etkisi de araştırmalar ile saptanmıştır. Anne ve baba çocuğun okuma alışkanlığını kazanması ve bunu bir zevk hatta yaşam biçimi hâline getirmesinde öncü ve rehber olmalıdır. Çocuğun 18 aylıktan itibaren sayfa çevirmeye başladığı bilinmektedir. Kitabın yaşamın en önemli değerleri arasında bulunduğunu bizzat kitap okuyarak göstermek durumunda olan ebeveynin evde önemli sorumlulukları vardır. Ebeveynin, evde bir kitaplık oluşturması ve çocuğuna oyuncuğun yanı sıra kitap alması çocukta kitap sevgisi oluşturabilir.

2.2. Kitap ve Kütüphane Unsuru

Okuma zevki ve alışkanlığının kazandırılmasında kitaba ulaşma imkânlarının ve bu kitapların özelliklerinin önemli bir etkisi vardır. Öğrencilerin bu yaşlarda okuyacağı eserler, yaşlarına, düşünce dünyalarına ve eğilimlerine hitap etmelidir. Okul öncesi dönemde, kitaplar; çocukların eğlenme, oynama ve öğrenme, yaşamı ve insanı tanıma gereksinmesini karşılar, çizginin ve dilin anlatım olanaklarıyla kurgulanmış yaşam durumlarıyla çocukları sanatçı beğenisiyle tanıştırır. Okul çağındaki çocuklara seslenen kitaplar, anadilinin anlatım gücünü ve güzelliğini duyumsatma, duyuları eğitme; çocuklara okuma alışkanlığı kazandırma, onların okul türü öğrenmelerine katkı sağlama gibi işlevler üstlenir (Sever, 2002: 27). Eğer yaşlarına uygun eserlerle okuma alışkanlığı edinmeye başlanırsa daha işin başında iken eleştirel düşünmeyi, tartışmayı ve sorgulamayı hayatlarının bir parçası hâline getirmeyi başarabilmektedirler. Bu da çocukları, düşüncelerini doğru ve dil zevkine uygun bir tarzda ifade edebilen, okuyan, düşünen ve düşündüklerini yorumlayabilen, eleştiren ve yeni fikirler üretebilen, ailesine, çevresine ve içinde bulunduğu topluma saygılı birer aydın yapacaktır.

Çocuğun çevresinde, öncelikli olarak evinde, sınıfında, okulunda ve kolayca ulaşabileceği yakın bir semtte kütüphane bulunması okuma alışkanlığı kazanmasında olumlu bir etki yapacaktır. Her türlü ortamdaki bilgi ve belgenin toplandığı, düzenlendiği ve hizmete sunulduğu yerler olan kütüphanelerde çocuğun derslerini destekleyici kitapların dışındaki kitaplar, onların merakları doğrultusunda çok çeşitli ve okuma seviyesine uygun kitaplar olmalıdır. Çocuk sürekli aynı kitaplarla karşılaşmamalı, çok çeşitli kitap ve dergilerle okumaya karşı ilgileri ayakta tutulmalıdır (Çiftçi, 2007). Öğretmenler, öğrencilerine okumayı öğretmek için onların düzeyine uygun malzemelere ihtiyaç duyar. Araştırmalar, seviyeli sınıf kitaplıklarının etkili olabilmesi için, sürekli değişen koleksiyonlarla ve kütüphanenin medya uzmanı tarafından seçilen kaynaklarla desteklenmesi gerektiğini göstermektedir. Kaynak açısından zengin okul kütüphaneleri ve eğitimli okul kütüphanecileri, gerek bilgi okuryazarlığının yaygınlaştırılması, gerekse bilgilenmek ve esinlenmek için okuma alışkanlığı edinilmesinde büyük rol oynamaktadır.

2.3. Okul-Öğretmen Unsuru

Okullarda gerçekleştirilen okuma öğretiminde temel amacın, okuduklarını anlayan, sorgulayan, okuduklarına tepki verme yeteneğine sahip ve bu yeteneği her okuma eyleminde etkin bir şekilde kullanan okuyucular yetiştirmek olduğunu söylemek mümkündür. Okuma etkinliği okuyucu ile yazar arasında gerçekleşen, okuyan kişinin zihinsel, duyuşsal ve ruhsal gelişimine katkı sağlayan bir iletişim sürecidir. Bu süreçte metin aracılığıyla yazarın aktardığı düşünceler, okuyucunun öz bilgileriyle yeniden şekillenir. Okuma sürecinde amaç, öğrencinin kişiliğini geliştirme, yaşadığı toplumla sağlıklı ilişkiler kurmasını sağlama, öğrenciye çağının gerektirdiği bilgi ve donanımı sağlamaktır. Kısaca okumada amaç, yerel ve evrensel yorumları

ve açıklamaları kapsayan yazarın düşüncelerini, mesajlarını etkileşimli bir biçimde anlama ve anlatma becerisini geliştirme isteği olarak nitelendirilebilir (Ocasio, 2006).

Okumayı bir beceri hâline getirmek okulun birinci ve en temel görevidir. Böylece öğrencilerin düşünen, anlayan, eleştiren, tartışan, ön bilgileriyle okudukları arasında ilişkiler kuran ve yeni anlamlara ulaşan okuyucular olmaları amaçlanmaktadır. Başarılı olmuş pek çok kişinin kitap okuma alışkanlığına sahip olması tesadüf değildir. Eğitim sürecinde okuma, bütün alanlarda başarıyı etkileyen ön şartlardan biri konumundadır (Balci, 2009). Okuma, eğitim sürecindeki akademik başarıyı artırmakta ve öğrencilerin kelime hazinelerini zenginleştirerek dilin gramatik yapısını kavrama becerilerini de etkilemektedir (Stadler, 1980). *“Okullardaki bütün derslerin okumayı gerektirdiği düşünülürse, iyi ve tam olarak okuyamayan bir öğrencinin derslerinde başarılı olması da beklenemez. Okumaya büyük ölçüde bağlı süreçlerde, okuduğunu anlama gücü, sonucu belirleyen tek etken durumuna bile gelebilmektedir”* (Özcelik, 1987: 102). Bu sebeple öğrencilerin okumaya ilgisinin mümkün olduğunca erken ve sürdürülebilir bir şekilde teşvik edilmesi büyük önem taşımaktadır. İlk ve ortaöğretim müfredatı da öğrencilerin ilgisini okumaya ve okumaktan keyif almaya teşvik etmenin önemini vurgular. Bu gerekçeyle öğretim programlarının ve Türk Millî Eğitimi'nin amaçları arasında *“Yetişecek bireyler, Türkçe'yi doğru olarak okur, yazar, konuşur.”* ibaresi yer almaktadır (Demirel, 1999: 51). Kitap okumanın öğrenim sürecinin bir parçası olduğu ve yaşam boyu süreceği öğretmenler tarafından özellikle vurgulanmalıdır. Okuma alışkanlığı kazanmayanların öğrenimlerinin yarım kalacağı anlayışı öğrencinin zihninde yer etmelidir. Çağdaş insan, kendi kanatları ile uçmayı sağlayacak nesnel, özgür ve eleştirel bir düşünce tarzına sahip olmalıdır. Bunun yolu da kitap okumaktan geçer.

3. Araştırmanın Önemi

Öğrenmeye temel oluşturan okuma, bireyin yaşantısında önemli yer tutan bir beceridir. Birey yaşamı boyunca öğreneceğin bilgilerin çoğunu okuma yoluyla öğrenir. İlköğretim birinci sınıfta öğrencilere kazandırılmaya çalışılan bu beceri yazılı işaretlerin sesli ya da sessiz olarak çözümlenmesini gerektiren bir faaliyet olarak yürütülür. İlköğretim birinci ve ikinci kademe, ortaöğretimde okuma eğitimi derslerinde öğrenciye, okuma eylemini gerçekleştirirken zihinsel süreçlerini aktif hâle geçirerek yazıdaki sesleri, kelimeleri algılama, anlamlandırma; çok yönlü, eleştirel ve yaratıcı yaklaşımla okuduklarını sorgulama, yorumlama ve değerlendirme yapabilme becerisi kazandırılmaya çalışılır. Okuma eylemini bu şekilde gerçekleştiren birey öğrenim yaşamının sonunda iyi bir okuyucu olmayı başaracağı gibi akademik yönden de başarı elde edecektir. Ancak birçok öğrencinin okuduğunu kavramada başarısız olduğu ve bu durumun öğrencilerin akademik başarılarını olumsuz yönde etkilediği gözlemlenmektedir. İlgili alan araştırmaları incelendiğinde bu problemin birçok nedenden kaynaklanabildiği ancak daha çok öğrencinin okuma süreçleri, kendi düşünme ve öğrenmesinin farkında olmamasından, okurken belirli bir strateji kullanmamasından özetle okuma alışkanlığı kazanmamış olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Toplumların gelişmişliği okuma kültürü düzeyleriyle paralellik gösterir. Dolayısıyla okuma beceri ve alışkanlığının tespitine yönelik çalışmalar, okuma sorunlarının çözüme kavuşturulmasında yönlendirici olmaktadır. Bu bakımdan araştırma sonuçlarının, öğrenciler, öğretmenler, aileler, okul yönetimleri, eğitim programcıları ve alanda çalışma yapacak araştırmacılara ışık tutacağı düşünülmektedir. Araştırma sonucunda ulaşılan bilgiler öğrencilerin okuma alışkanlıklarının belirlenmesinin yanında düzenli okuma alışkanlığı kazandırma sürecinde yapılması gerekenler hakkında da önemli ipuçlarına işaret etmektedir. Dokuzuncu sınıfa

devam eden öğrencilerin okuma alışkanlıklarının belirlenmesi, öğrencilerin ortaöğretime kadar geçen eğitim sürecinde kazanılan eğitimin niteliği ve sahip olunan bilgi birikimi hakkında fikir vereceği için araştırma büyük önem taşımaktadır.

4. Yöntem

4.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmanın modeli, olayları, olguları doğal koşulları içerisinde incelemeyi hedefleyen *alan araştırması*dır. Araştırmada *tarama modeli* kullanılmıştır. Tarama modeli, var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlar. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Önemli olan, bilinmek istenen şeyin gözlenip belirlenebilmesidir (Karasar, 2003: 77). Araştırmayla ilköğretim sürecini tamamlamış, üniversite sınavı kaygısı taşımayan ortaöğretim dokuzuncu sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıkları ile okul türü ve cinsiyet değişkenleri arasındaki ilişki belirlenmeye çalışılmıştır.

4.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Ankara'nın merkez ilçelerinde öğrenim gören lise dokuzuncu sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Ankara'nın Çankaya ve Mamak ilçelerindeki birer Anadolu lisesi ile Yenimahalle ve Altındağ ilçelerindeki birer teknik ve endüstri meslek lisesinde öğrenim görmekte olan 337 dokuzuncu sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini yansızlık ilkesine uyularak 'basit tesadüfi örnekleme' yöntemi ile belirlenmiştir. Anket uygulaması yapılan okullar seçilirken okulların farklı ilçelerde yer almasına dikkat edilmiştir.

Örneklemin seçiminde, amaçsal örnekleme çeşitlerinden maksimum çeşitlilik yöntemi benimsenmiş, bu bağlamda evrenin temsil yeteneği göz önünde bulundurularak okulların seçilmesinde üst, orta ve alt sosyo-ekonomik düzeye sahip okullarda öğrenim gören öğrenciler örnekleme dâhil edilmeye çalışılmıştır (McMillan ve Schumacher, 2006). Bu tür örnekleme yönteminde, problemle ilgili farklı durumların örnekleme alınması nedeniyle evren değerleri hakkında önemli ipuçları vereceği söylenebilir (Büyüköztürk vd., 2008).

4.3. Sınırlılıklar

Bu araştırma kapsadığı alan ve yararlandığı verilerle ilgili olarak 2012 – 2013 eğitim öğretim yılı Kurtuluş Anadolu Lisesi, Cumhuriyet Anadolu Lisesi, Batıkent Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi, İskitler Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi dokuzuncu sınıf öğrencilerinin (N=337) okumaktan hoşlandıkları türlerin, öncelikli tercih ettikleri içeriklerin, okumalarına engel olan faktörlerin, okumaya teşvik eden etkenlerin ve kütüphanelerden yararlanma amaçlarının okul türü ve cinsiyet değişkenine göre incelenmesi ile sınırlıdır.

4.4. Verilerin Toplanması

Veriler, Çankaya Kurtuluş Anadolu Lisesi, Mamak Cumhuriyet Anadolu Lisesi, Yenimahalle Batıkent Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi, Altındağ İskitler Teknik ve Endüstri Meslek Lisesinde öğrenim gören dokuzuncu sınıf öğrencilerinden toplanmıştır. Veriler toplanırken alanda yapılan benzer çalışmalarda kullanılan anketlerden (Dökmen, 1994; Karakoç, 2005; Acıyan, 2008; Balcı, 2009, Güngör, 2009) yararlanılarak hazırlanan anket kullanılmıştır. Anket iki bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümünde kişisel bilgileri tespit için yönelik 10 madde, ikinci bölümünde okuma alışkanlığını ölçen 15 çoktan seçmeli madde yer almaktadır.

4.5. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler, kodlanarak bilgisayara yüklenmiş ve “SPSS (Statistical package for social sciences) 15,0 for Windows” istatistik programı kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırma tarama modelinde gerçekleştirildiği için betimsel analizlerde frekans, yüzde, oran teknikleri kullanılmıştır. Anadolu liselerinde öğrenim gören öğrenciler ile teknik ve endüstri meslek liselerinde öğrenim gören öğrencilerin okuma alışkanlıklarına dair görüşleri arasında farklılık olup olmadığının belirlenmesinde kay-kare testinden yararlanılmıştır.

5. Bulgular ve Yorumları

Okul türü ile okunan kitap türleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına yönelik yapılan kay-kare testi sonuçları Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: Ortaöğretim 9. Sınıf Öğrencilerinin Okul Türü Değişkenine Göre Okumaktan Hoşlandıkları Kitap Türlerine İlişkin Analiz Sonuçları

			Kitap Türü					Toplam
			Roman	Şiir	Çizgi Roman	Hikâye	Diğer	
Okul Türü	Anadolu Lisesi	N	122	4	14	14	5	159
		%	76,7	2,5	8,8	8,8	3,1	100,0
	Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	N	102	14	32	27	3	178
		%	57,3	7,9	18,0	15,2	1,7	100,0
Toplam		N	224	18	46	41	8	337
		%	66,5	5,3	13,6	12,2	2,4	100,0

$$X^2=17,9 \quad sd=4 \quad p=,001$$

Tablo 1’de görüldüğü üzere roman okumaktan hoşlanan öğrencilerin oranı Anadolu liselerinde %76,7 iken teknik ve endüstri meslek liselerinde %57,3’tür. Romanla benzer özelliklere sahip fakat ondan daha kısa olan hikâye ve çizgi romanların tercih edilme oranları ise teknik ve endüstri meslek liselerinde (çizgi roman %18; hikâye %15,2) Anadolu liselerine (çizgi roman % 8,8; hikâye % 8,8) göre daha fazladır. Şiir okumaktan hoşlanan öğrencilerin oranı ise Anadolu liselerinde % 2,5; teknik ve endüstri meslek liselerinde % 7,9’dur.

Öğrencilerin öğrenim gördükleri okul türü ile okudukları kitap türleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur [$X^2_{(4)}=17,99$; $p<0,05$].

Cinsiyet ile okunan kitap türleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına yönelik yapılan kay-kare testi sonuçları Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2: Ortaöğretim 9. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Okumaktan Hoşlandıkları Kitap Türlerine İlişkin Analiz Sonuçları

			Kitap Türü					Toplam
			Roman	Şiir	Çizgi Roman	Hikâye	Diğer	
Cinsiyet	Kız	N	88	3	1	4	0	96
		%	91,7	3,1	1,0	4,2	0	100,0
	Erkek	N	136	15	45	37	8	241
		%	56,4	6,2	18,7	15,4	3,3	100,0
Toplam		N	224	18	46	41	8	337
		%	66,5	5,3	13,6	12,2	2,4	100,0

$$X^2=39,93 \quad sd=4 \quad p=,000$$

Tablo 2’de görüldüğü üzere roman okumaktan hoşlanan kız öğrencilerin oranı (%91,7) erkek öğrencilerden (%56,4) daha fazladır. Daha kısa olan hikâye ve çizgi romanları ise erkek öğrencilerin (çizgi roman %18,7; hikâye %15,4) kız öğrencilere (çizgi roman %1; hikâye %4,2) kıyasla daha fazla tercih ettiği görülmektedir. Şiir türü kitaplar okumaktan hoşlanan öğrencilerin oranı ise erkek öğrencilerde %6,2; kız öğrencilerde %3,1’dir. Öğrencilerin cinsiyetleri ile okudukları kitap türleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir [$X^2_{(4)}=39,93$; $p<0,05$]. Öğrencilerin ilgi duydukları konular ile cinsiyetleri arasında bir ilişki olup olmadığını belirlemek üzere yapılan kay-kare testi sonuçları Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3: Ortaöğretim 9. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Daha Çok Hangi Konuyu İçeren Kitaplar Okuduklarına İlişkin Analiz Sonuçları

			Kitap Konusu					Toplam	
			Duyusal	Macera	Mizah	Bilim Kurgu	Polisiye		Diğer
Cinsiyet	Kız	N	35	41	2	6	8	4	96
		%	36,5	42,7	2,1	6,3	8,3	4,2	100,0
	Erkek	N	16	155	7	29	25	9	241
		%	6,6	64,3	2,9	12,0	10,4	3,7	100,0
Toplam		N	51	196	9	35	33	13	337
		%	15,1	58,2	2,7	10,4	9,8	3,9	100,0

$$X^2=48,55 \quad sd=5 \quad p=,000$$

Tablo 3'te de görüldüğü üzere duygusal içerikli kitaplara kız öğrenciler (%36,5), erkek öğrencilerden (%6,6) daha fazla ilgi gösterirken macera içerikli kitaplara erkek öğrenciler (%64,3) kız öğrencilere (%42,7) göre daha fazla ilgi göstermektedir. Ayrıca erkek öğrencilerin (%12) bilim kurgu içerikli kitaplara kız öğrencilerden (%6,3) daha fazla ilgi gösterdiği görülmektedir. Araştırmaya dâhil edilen diğer konuları içeren kitaplara yönelik ilgi düzeyinin her iki cinsiyet için yakın olduğu söylenebilir.

Cinsiyet ile ilgi duyulan konular arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur [$X^2_{(5)}=48,55$; $p<0,05$]. Okul türü ile öğrencilerin kitap okumalarını engellediğini düşündükleri en önemli faktör arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına yönelik yapılan kay-kare testi sonuçları Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4: Ortaöğretim 9. Sınıf Öğrencilerinin Okul Türü Değişkenine Göre Kitap Okumalarına Engel Olan En Önemli Etkene İlişkin Analiz Sonuçları

		Okumaya Engel Olan Etken							
		Ev İşlerine Yardım Etmem	Kitap Fiyatlarının Pahalı Olması	Derslerin Yoğunluğu	Televizyon	Bilgisayar	Diğer	Toplam	
Okul Türü	Anadolu Lisesi	N	0	3	130	8	6	12	159
		%	0	1,9	81,8	5,0	3,8	7,5	100,0
	Teknik ve Endüstri Meslek	N	6	19	77	24	36	16	178
		%	3,4	10,7	43,3	13,5	20,2	9,0	100,0
Toplam		N	6	22	207	32	42	28	337
		%	1,8	6,5	61,4	9,5	12,5	8,3	100,0

$$X^2=60,32 \quad sd=5 \quad p=,000$$

Tablo 4'te görüldüğü üzere Anadolu liselerinde okuyan öğrencilerin %81,8'i derslerinin yoğunluğu nedeniyle kitap okuyamadıklarını belirtirken teknik ve endüstri meslek liselerinde okuyan öğrencilerin %43,3'ü derslerinin yoğunluğu nedeniyle kitap okuyamadıklarını ifade etmiştir. Bu iki grup arasında ciddi bir farklılık görülmektedir. Diğer taraftan teknik ve endüstri meslek liselerinde öğrenim gören öğrencilerin %20,2'si bilgisayar başında çok vakit geçirdikleri için kitap okuyamadıklarını belirtirken bu oran, Anadolu liselerinde öğrenim gören öğrencilerde %3,8'dir. Teknik ve endüstri meslek lisesi öğrencilerinin %10,7'si kitap fiyatlarını, %13,5'i ise televizyonu kitap okumalarına engel olan en önemli faktör olarak belirtirken bu oranlar Anadolu lisesi öğrencileri için sırasıyla %1,9 ve %5'tir.

Oranlar arasındaki farklılıklar istatistiksel olarak incelendiğinde öğrencilerin öğrenim gördükleri okul türü ile kitap okumalarına engel olarak gördükleri en önemli etkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir [$X^2_{(5)}=60,32$; $p<0,05$].

Cinsiyet ile öğrencilerin kitap okumalarına engel olarak gördükleri en önemli faktör arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için yapılan kay-kare testi sonuçları Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5: Ortaöğretim 9. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Kitap Okumalarına Engel Olan En Önemli Etkene İlişkin Analiz Sonuçları

		Okumaya Engel Olan Etken						Toplam	
		Ev İşlerine Yardım Etmem	Kitap Fiyatlarının Pahalı Olması	Derslerin Yoğunluğu	Televizyon	Bilgisayar	Diğer		
Cinsiyet	Kız	N	1	2	84	4	3	2	96
		%	1,0	2,1	87,5	4,2	3,1	2,1	100,0
	Erkek	N	5	20	123	28	39	26	241
		%	2,1	8,3	51,0	11,6	16,2	10,8	100,0
Toplam		N	6	22	207	32	42	28	337
		%	1,8	6,5	61,4	9,5	12,5	8,3	100,0

$$X^2=39,00 \quad sd=5 \quad p=,000$$

Tablo 5'te görüldüğü üzere kız öğrencilerin %87,5'i derslerinin yoğunluğu nedeniyle kitap okuyamadıklarını belirtirken erkek öğrencilerin %51'i derslerinin yoğunluğu nedeniyle kitap okuyamadıklarını belirtmiştir. Cinsiyetler arasında ciddi bir farklılık olduğu görülmektedir. Diğer taraftan erkek öğrencilerin %16,2'si bilgisayar başında çok vakit geçirdikleri için kitap okuyamadıklarını ifade ederken bu oran kız öğrencilerde %3,1'dir. Erkek öğrencilerin %8,3'ü kitap fiyatlarını, %11,6'sı ise televizyonu kitap okumalarına engel olan en önemli faktör olarak belirtirken bu oranlar kız öğrencilerde sırasıyla %2,1 ve %4,2'dir.

Oranlar arasındaki farklılıklar istatistiksel olarak incelendiğinde öğrencilerin cinsiyetleri ile kitap okumalarına engel olarak gördükleri en önemli faktörler arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir [$X^2_{(5)}=39,00$; $p<0,05$]

Okul türü ile öğrencileri kitap okumaya teşvik eden faktörler arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için yapılan kay-kare testi sonuçları Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6: Ortaöğretim 9. Sınıf Öğrencilerinin Okul Türü Değişkenine Göre Onları Kitap Okumaya Teşvik Eden Etkene İlişkin Analiz Sonuçları

			Okumaya Teşvik Eden Etken					Toplam
			Öğretmeninizin Kitap Okumanızı İstemesi	Öğretmeninizin Okuduğu Kitapları Tamtması	Okumayı Sevmemiz	Aile Büyüklerinizin Okumanızı İstemesi	Aile Büyüklerinizin Kitap Okuması	
Okul Türü	Anadolu	N	45	6	86	5	17	159
	Lisesi	%	28,3	3,8	54,1	3,1	10,7	100,0
	Teknik ve	N	38	18	97	18	7	178
	Endüstri Meslek	%	21,3	10,1	54,5	10,1	3,9	100,0
Toplam		N	83	24	183	23	24	337
		%	24,6	7,1	54,3	6,8	7,1	100,0

$$X^2=17,75 \quad sd=4 \quad p=,001$$

Tablo 6 incelendiğinde “Sizi kitap okumaya teşvik eden etkenler nelerdir?” sorusuna her iki okul türünde de öğrenim gören öğrencilerin hemen hemen aynı oranda “Okumayı sevmemiz” cevabını verdiği görülmektedir. Anadolu lisesi öğrencilerinin %28,3’ü öğretmenlerinin isteği üzerine kitap okuduklarını belirtirken bu oran teknik ve endüstri meslek lisesi öğrencilerinde %21,3’tür.

Anadolu lisesi öğrencilerinin %3,8’i öğretmenlerin okudukları kitapları sınıfta tanıtılmalarının kendilerini kitap okumaya teşvik ettiğini ifade ederken bu oran, teknik ve endüstri meslek lisesi öğrencilerinde %10,1’dir. Benzer şekilde teknik ve endüstri meslek lisesi öğrencilerinin %10,1’i ailelerinin isteği üzerine kitap okuduklarını belirtirken bu oran, Anadolu lisesi öğrencilerinde %3,1’dir. Kitap okumalarına teşvik edici etken olarak anne ve babalarının model olmasını gösteren Anadolu lisesi öğrencilerinin oranı %10,7 iken teknik ve endüstri meslek lisesi öğrencilerinde bu oran %3,9’dur.

Oranlar arasındaki farklılıklar istatistiksel olarak incelendiğinde öğrencilerin okul türü ile onları kitap okumaya teşvik eden etkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir [$X^2_{(4)}=17,75; p<0,05$].

Cinsiyet ile öğrencileri kitap okumaya teşvik eden etkenler arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için yapılan kay-kare testi sonuçları Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7: Ortaöğretim 9. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Onları Kitap Okumaya Teşvik Eden Etkene İlişkin Analiz Sonuçları

		Okumaya Teşvik Eden Etken						Toplam
		Öğretmeninizin Kitap Okumanızı İstemesi	Öğretmeninizin Okuduğu Kitapları Tanıtması	Okumayı Sevmeniz	Aile Büyüklerinizin Okumanızı İstemesi	Aile Büyüklerinizin Kitap Okuması		
Cinsiyet	Kız	N	16	2	66	2	10	96
		%	16,7	2,1	68,8	2,1	10,4	100,0
	Erkek	N	67	22	117	21	14	241
		%	27,8	9,1	48,5	8,7	5,8	100,0
Toplam	N	83	24	183	23	24	337	
	%	24,6	7,1	54,3	6,8	7,1	100,0	

$$X^2=19,86 \quad sd=4 \quad p=,001$$

Tablo 7’de görüldüğü üzere kız öğrencilerin %68,8’i, erkek öğrencilerin ise %48,5’i “Sizi kitap okumaya teşvik eden etkenler nelerdir?” sorusuna “Okumayı sevmemiz” cevabını vermiştir. Erkek öğrencilerin %27,8’i öğretmenlerinin isteği üzerine kitap okuduklarını belirtirken bu oran kız öğrencilerde %16,7’dir. Diğer faktörlerde cinsiyete göre %5 ile %7 arasında bir farklılık olduğu görülmektedir.

Oranlar arasındaki farklılıklar istatistiksel olarak incelendiğinde öğrencilerin cinsiyetleri ile onları kitap okumaya teşvik eden etkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir [$X^2_{(4)}=19,86; p<0,05$].

Okul türü ile öğrencilerin kütüphanelerden yararlanma amaçları arasında bir ilişki olup olmadığını belirlemek için yapılan kay-kare testi sonuçları Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8: Ortaöğretim 9. Sınıf Öğrencilerinin Okul Türü Değişkenine Göre Kütüphanelerden Ne Amaçla Yaralandıklarına İlişkin Analiz Sonuçları

			Kütüphanelerden Yararlanma Amacı			Toplam
			Ödevlerimi Yapmak İçin Kitaplara ve Ansiklopedilere Bakıyorum	Roman, Hikâye vs. Okumak İçin Ödünç Kitap Alıyorum	Kütüphanelerden Yararlanmıyorum	
Okul Türü	Anadolu Lisesi	N	39	92	28	159
		%	24,5	57,9	17,6	100,0
	Teknik ve Endüstri Meslek	N	82	86	10	178
		%	46,1	48,3	5,6	100,0
Toplam		N	121	178	38	337
	%		35,9	52,8	11,3	100,0

$$X^2=23,01 \quad sd=2 \quad p=,000$$

Tablo 8 incelendiğinde teknik ve endüstri meslek lisesi öğrencilerinin %46,1’inin ödevlerini yapmak için kütüphaneden yararlandığı, Anadolu lisesi öğrencilerinin ise %24,5’inin aynı amaçla kütüphanelerden yararlandığı görülmektedir. Roman, hikâye vb. kitapları ödünç almak için kütüphanelerden yararlandığını belirten Anadolu lisesi öğrencilerinin oranı %57,9 iken bu oran, teknik ve endüstri meslek lisesi öğrencilerinde %48,3’tür. Kütüphanelerden yararlanmadığını belirten öğrencilerin oranı Anadolu liselerinde %17,6; teknik ve endüstri meslek liselerinde %5,6’dır.

Oranlar arasındaki farklılıklar istatistiksel olarak incelendiğinde öğrencilerin okul türü ile kütüphanelerden yararlanma amaçları arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir [$X^2_{(2)}=23,01$; $p<0,05$].

Cinsiyet ile öğrencilerin kütüphanelerden yararlanma amaçları arasında bir ilişki olup olmadığını belirlemek için yapılan kay-kare testi sonuçları Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9: Ortaöğretim 9. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Kütüphanelerden Ne Amaçla Yaralandıklarına İlişkin Analiz Sonuçları

		Kütüphanelerden Yararlanma Amacı			Toplam	
		Ödevlerim Yapmak İçin Kitaplara ve Ansiklopedilere Bakıyorum	Roman, Hikâye vs. Okumak İçin Ödünç Kitap Alıyorum	Kütüphanelerden Yararlanmıyorum		
Cinsiyet	Kız	N	20	63	13	96
		%	20,8	65,6	13,5	100,0
	Erkek	N	101	115	25	241
		%	41,9	47,7	10,4	100,0
Toplam		N	121	178	38	337
		%	35,9	52,8	11,3	100,0

$$X^2=13,27 \quad sd=2 \quad p=,001$$

Tablo 9 incelendiğinde erkek öğrencilerin %41,9’unun, kız öğrencilerin ise %20,8’inin ödevlerini yapmak için kütüphanelerden yararlandığı görülmektedir. Roman, hikâye vb. kitapları ödünç almak için kütüphanelerden yararlandığını belirten kız öğrencilerin oranı %65,6 iken bu oran erkek öğrencilerde %47,7’dir. Kütüphanelerden yararlanmadığını belirten kız öğrencilerin oranı (%13,5) erkek öğrencilerden (%10,4) biraz daha yüksektir.

İstatistiksel olarak incelendiğinde cinsiyet ile kütüphanelerden yararlanma amaçları arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir [$X^2_{(2)}=13,27$; $p<0,05$].

6. Sonuç ve Tartışma

Araştırma bulguları her iki türünden araştırmaya katılan öğrencilerin en çok roman okumaktan hoşlandıklarını ortaya koymaktadır. Ayrıca Anadolu lisesi öğrencileri %8,8 oranında hikâye, %8,8 oranında çizgi roman okumaktan hoşlanırken bu oran teknik ve endüstri meslek liselerinde %15,2 hikâye, %18 çizgi roman şeklindedir. Bulgular her iki okul türünde öğrenim gören öğrencilerin şiir türünde kitaplar okumaktan hoşlanmadıklarını belirtmektedir. Oysa dokuzuncu sınıf programında ikinci ünite tamamen şiire ayrılarak bu ünitenin sonunda öğrencilerin; şiirleri ahenk, yapı, tema, dil ve anlatım, anlam, gelenek ve dönemleriyle ilişkileri bakımlarından inceleyip yorumlayacak becerileri kazanmaları amaçlanmaktadır. Böylece şiirle bütünleşebilen öğrencilerin zevk ve anlayışına göre bireysel antolojilerini oluşturmaları; şiir okuma alışkanlık ve zevki kazanmaları hedeflenmektedir.

Araştırmaya katılan öğrenciler arasında en çok okunan türün roman olduğu ve cinsiyet faktörü göz önünde bulundurulduğunda, kız öğrencilerin (%91,7) erkek öğrencilere (%56,4) oranla bu türü daha çok okuduğu saptanmıştır. Romanla kıyaslandığında daha kısa olan hikâye türü erkek öğrenciler tarafından %18,7 oranında; kız öğrenciler tarafından ise %4,2 oranında tercih edilmektedir. Kurgusal eserlerin tercih edilme oranının, şiire veya diğer türlere göre yüksek çıkması şaşırtıcı değildir. Çünkü yoğun bir şekilde edebiyat ile iç içe olan bu öğrenciler, estetik değeri, kurgusal eserlerde bulabileceklerdir. Bayram (1990), Mavi (1995), Gönen, Öncü ve Isitan (2004), Bekar (2005), Karakoç (2005), Acıyan (2008), Ayyıldız, Bozkurt ve Canlı (2006) tarafından yapılan çalışmalar ilköğretim ve ortaöğretimdeki öğrencilerin en çok roman ve hikâye türü kitaplar okumaktan hoşlandıklarını göstermektedir. Yapılan araştırma bu bakımdan ilgili literatürü destekler niteliktedir. Roman, bir noktada kişinin kendisi ile baş başa kalmasını gerekli kılar (Ungan, 2008). Olaylardan ve insanlardan kaçmak için kitap okumanın daha çok ergenlik dönemi içerisinde gerçekleştirildiği araştırmacılar tarafından ortaya konmuştur (Hughes-Hassel ve Rodge, 2007). Hem romanın bu özellikleri hem de ergenlerin gelişim özellikleri dikkate alındığında romanın birinci sırada tercih edilmesi doğaldır.

Okul türüne göre öğrencilerin okumaktan hoşlandıkları kitap konuları kısmi farklılıklar gösterse de bu faktör regresyon analizinde anlamlı bir etki ortaya çıkarmamıştır. Araştırmaya katılan kız ve erkek öğrenciler arasında okumayı sevdikleri kitap içerikleri bakımından anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Duygusal içerikli kitaplara kız öğrencilerin (%36,5) erkek öğrencilerden (%6,6) daha çok ilgi gösterdikleri görülmektedir. Macera içerikli kitaplara ise erkek öğrencilerin (%64,3) ilgilerinin kız öğrencilerden (%42,7) daha fazla olduğu söylenebilir. Elde edilen bulgular Güngör'ün (2009) öğrencilerin kitap okuma alışkanlıkları ile Türkçe dersi akademik başarıları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasının bulgularıyla örtüşmektedir. Güngördü (2006: 49) ve Yavuzer'e (2005: 189) göre, kız ve erkek çocuklar arasındaki ilgi farkının iyice belirginleştiği bu dönemde erkek çocuklar macera arzusu arttığı için bol bol macera romanı okurken kız çocukları ise daha çok hayalci ve romantiktirler. Araştırma sonucunda elde edilen bulguların bu görüşü desteklediği görülmüştür.

Öğrencilerin mizah içerikli kitapları okumayı oldukça az tercih etmeleri dikkat çekici bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Ergenlerin kişilik ve sosyal gelişimleri dikkate alındığında zihinsel süreçlerini etkin kılacak, eleştirel düşünmeye sevk edecek, aynı zamanda eğlenmelerini sağlayacak mizah içerikli kitapları okumayı tercih etmeleri beklenmektedir.

İlgi ve ihtiyaç insanın temel davranışlarını belirleyen faktörlerdir. Hayatın diğer alanlarında olduğu gibi bireyin, ilgi ve ihtiyaçları okuma eylemi için de geçerlidir. Bireyin okuması için belli bir nedenin olması gerekir.

İhtiyaç ve ilgiler doğrultusunda seçilen kitaplar, okuma alışkanlığı kazanılmasını ve sürdürülmesini sağlayacaktır. Öğrenciler için de aynı yaklaşım geçerlidir. Öğrenciler ilgi ve ihtiyacına cevap veren metni daha iyi anlayacak ve anladığı için daha mutlu olacaktır.

Okul türüne göre bakıldığında Anadolu lisesi öğrencilerinin teknik ve endüstri meslek liselerinde okuyan öğrencilerle karşılaştırıldığında derslerin yoğunluğundan daha çok etkilendikleri görülmektedir. Bu sonuca bakılarak Anadolu lisesi öğrencilerinin akademik başarı kaygısını daha fazla yaşadıkları söylenebilir.

Lise öğrencilerinin televizyon izleme ve bilgisayar kullanma davranışları lise türü fark etmeksizin tüm öğrencilerin kitap okumalarını engelleyen ortak faktörlerdendir. Televizyon izleme davranışı nispeten Anadolu liselerine giden öğrencilerde, bilgisayar kullanma ise teknik ve endüstri meslek liselerine giden öğrencilerde daha az engel olarak görülmektedir.

Okumayı engelleyen faktörlerin çokluğu, okumayı alışkanlığa dönüştürmenin ne denli zor olduğunun göstergesidir. Fiziksel ve zihinsel bazı yetersizliklerin okuma için engel olduğu bilinen bir gerçektir. Ancak lise seviyesine gelinceye kadar öğrencilerin bu konudaki yetersizlikleri çoktan tespit edilmektedir. Dolayısıyla bu engeller mümkün olduğunca ortadan kaldırılmaya çalışılmış olmalıdır. Tamamen yok etme imkânı bulunmadığı durumlarda ise öğrencinin gelişimini destekleyici farklı öğrenim kurumlarına yönlendirildiği düşünülmektedir. Bulguların ortaya koyduğu engeller, okuma yetisine fiziksel ve zihinsel anlamda hazır bulunan bireylerin okumayı bir alışkanlık hâline dönüştürememesine sebep olan faktörlerdir.

Kitap okumayı olumsuz etkileyen faktörlerin cinsiyete göre dağılımına bakıldığında, kız ve erkek öğrencilerin kitap okumalarında en büyük engelin derslerinin yoğunluğu olduğu görülmektedir. Kız öğrenciler (%87,5) erkek öğrencilere (%51) kıyasla derslerin yoğunluğundan daha fazla etkilendiklerini belirtmişlerdir. Karakoç (2005), "Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Okuma ilgi ve Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma" adlı çalışmasında, araştırmaya katılan öğrencilerin derslerden vakit bulamadıkları için yeterince kitap okuyamadığını saptamıştır.

Bulgulara göre derslerin yoğunluğunun yanı sıra bilgisayar ve televizyon başında vakit geçirmek hem kız hem de erkek öğrencileri yüksek düzeyde etkilemektedir. Alanda yapılan benzer çalışma sonuçlarına (Neuman, 1988; Saracoğlu vd., 2003; Bekar, 2005; Karakoç, 2005; Creel, 2007; Acıyan, 2008; Güngör, 2009) bakılarak televizyon ve bilgisayarın okuma faaliyetlerine ket vurduğu söylenebilir. Televizyon, doğru kullanıldığı takdirde öğrenme için bir araç olabilir. Fakat bilinçsizce izlenen televizyon ve kalitesiz televizyon programları hem gençlerin öğrenmesini durağanlaştırmakta hem de onları okumaktan uzaklaştırmaktadır. Televizyonun hemen yanı başında yer alan ve gittikçe televizyonun önüne geçen bilgisayar ve internet kullanımı da gençleri okumaktan soğutmaktadır. Araştırmalar 13-19 yaş arası gençlerin, yetişkinlere göre daha fazla İnternet kullandığını göstermektedir. Bilgisayar oyunlarının gücü nedeniyle çocuk ve gençlerin bilgisayar başında geçirdiği saatler artarken hayatın diğer alanlarına ayırdıkları zaman azalmıştır (Johnson-Smaragdi ve Jonsson, 2006). Bu alanlardan biri de okumadır. Bilgisayar başında vakit geçirmek kitap okumaktan daha eğlenceli bulunmaktadır. Özellikle lise seviyesindeki erkek öğrenciler için artık çok rahat erişilebilir hâle gelen bilgisayar ve İnternet teknolojisi, televizyonun önüne geçmiştir. Bilgisayar ve İnternet, öğrenmeyi desteklemek amacıyla kullanıldığında etkin bir öğrenme yolu olabilir.

Okul türü ile öğrencileri okumaya teşvik eden etkenlere ilişkin bulgular her iki okul türünde de öğrencilerin okumaya karşı ilgilerini belirleyen etkenlerin sırasıyla; öğrencilerin kendi isteği, öğretmenleri ve aileleri olduğu görülmüştür. Öğrencilerin okuma alışkanlıkları ve okuma eğilimlerini araştıran Tosunoğlu (2002) da araştırmamızın bulgularına benzer sonuçlar tespit ederek çocuklara kitap okuma düşüncesini aşılama en büyük etkiyi öğretmenlerin yaptığını ve bu oranı ailelerin izlediğini belirtmiştir.

Eğer çocukların ve gençlerin yeterli ve gerektiği kadar okumaları isteniyorsa onların modelden öğrenmelerini sağlayacak ortamın sağlanması gerekir. Çocukların modelden öğrenebilecekleri ilk ve en önemli ortam ailedir. Anne-baba çocuğuna “Oku!” deme yerine kendisi okuyarak örnek olmalıdır. Aile büyüklerinin kitap okuduğu ev ortamında çocuklar, onları model alarak başlarda sadece şeklen dahi olsa ilerleyen yaşlarda gerçekten taklit ederek okumaktadırlar. Dökmen’e (1994: 20) göre okuma alışkanlığı kazanmamış, zamanının çoğunu televizyon seyrederek geçiren bir yetişkinin çocuğa “Oku!” demesinin çocuğa katkısının olacağını bekleyemeyiz. Alışkanlıklar birey yaşamında çevreden, ebeveynlerden, öğretmenlerden, ideallerden davranış modelleri biçiminde elde edilir. Bu nedenle alışkanlıklar toplumsallaşmanın en önemli sonuçlarından biridir (Bamberger, 1990). Çevresel faktörlerin çok etkin olduğu ortaöğretim döneminde, öğrenciler, etkileşim içinde buldukları insanların alışkanlıklarını kendilerine model alacaktır. Bu bakımdan ortaöğretim öğrencilerinin okuma alışkanlık düzeyleri toplumun alışkanlık düzeyiyle paralellik gösterecektir.

Araştırma bulgularına göre öğretmenin kitap okuyup kendi okuduğu kitapları öğrencilere anlatması, Anadolu lisesi öğrencileriyle (%3,8) karşılaştırıldığında teknik ve endüstri teknik lisesi öğrencilerinde (%10,1) okumaya teşvik etmede daha etkilidir. Bu durum Anadolu liselerinde derse giren öğretmenler okudukları kitaplara ilişkin öğrencilerle paylaşımda bulunmuyor şeklinde yorumlanabileceği gibi öğretmenler tarafından yapılan paylaşımlar, Anadolu lisesi öğrencilerinde fazla etkili olmamaktadır şeklinde de yorumlanabilir.

“Sizi kitap okumaya teşvik eden etkenler nelerdir?” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin %54,3 okumayı sevmeniz, %24,6’sı öğretmenin kitap okumanızı istemesi, %7,1’i öğretmenin kitap okuyup kendi okuduğu kitapları size anlatması, %7,1’i aile büyüklerinin kitap okuması, %6,8’i aile büyüklerinin kitap okumanızı istemesi cevabını vermiştir. Cinsiyete göre öğrencileri okumaya teşvik eden etkenlere bakıldığında kız öğrencilerin %68,8’inin, erkek öğrencilerin %48,5’inin “okumayı sevmemiz” yanıtını verdikleri görülmektedir. Öğrencileri kitap okumaya teşvik eden en büyük etkenin okumayı sevmelerinin olması okuma alışkanlığı kazanmaları açısından oldukça önemlidir.

Bulgular erkek öğrencilerin kitap okumalarında aile büyükleri ya da öğretmenlerinin yönlendirmesinin kız öğrencilere nazaran daha etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Kitap okumaya karşı öz düzenleme beceri düzeyinin kız öğrencilerde daha fazla olması kitap okumanın etkisi ve yararının kız öğrenciler tarafından daha fazla benimsendiği şeklinde yorumlanabilir. Gömleksiz’in (2005) üniversite öğrencilerinin kitap okuma alışkanlıkları ile kitap okumaya ilişkin tutum ve görüşlerini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmasında benzer bulgulara ulaşmış olması okuma zevki ve alışkanlığının erken yaşlarda kazanılabileceği gerçeğine işaret etmektedir. Okuma alışkanlığını belirlemeyi amaçlayan çalışmalar, çocukluktan gençlik dönemine geçiş aşamasının okuma alışkanlığında önemli olduğu sonucuna ulaşmaktadır. Dolayısıyla ilköğretim döneminde kazanılan okuma becerisi, ortaöğretim döneminde desteklenmeli, böylece düzenli okuma alışkanlığına ulaşılmalıdır.

Okul türüne göre öğrencilerin kütüphanelerden yararlanma amaçlarına ilişkin veriler, her iki okul türünde de öğrencilerin daha çok ödünç kitap almak için kütüphanelerden yararlandıklarını göstermiştir. Bu oran, Anadolu lisesi öğrencilerinde %57,9; teknik ve endüstri meslek lisesi öğrencilerinde ise %48,3'tür. Teknik ve endüstri meslek lisesi öğrencilerinin %46,1'i Anadolu lisesi öğrencilerinin %24,5'i ödev yapmak ve kaynak taraması için kütüphanelerden yararlandıklarını belirtmişlerdir. Bayram (1990), Yılmaz (1990), Boztepe (2002), Gönen vd. (2004), Güngör (2009) tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre ilköğretim birinci ve ikinci kademe öğrencileri kütüphaneye en fazla araştırma yapmak amaçlı gitmektedir. Acıyan (2008) ve Karakoç (2005) tarafından ortaöğretim öğrencileri üzerinde yürütülen araştırmalar ve bu araştırmaların bulguları gösteriyor ki öğrenciler, ilköğretim düzeyinde edindikleri kütüphanelerden yararlanma amaçlarını lise düzeyinde de devam ettirmektedirler. Kütüphanelerin okuma işlevinden çok araştırma işlevi için kullanılmasının, kütüphanelerin işlevleri hakkında öğrencilere ebeveyni ve öğretmenleri tarafından yeterli bilgi verilmediği ile ilgili olduğu söylenebilir. Bu konuda, öğretmenlerin öğrencileriyle kütüphaneleri ziyaret ederek kütüphane ile öğrencileri tanıştırmaları, kütüphanelerden öğrencilerin yararlanmasını sağlaması etkili olabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin önemli bir kısmı kütüphaneden hiç yararlanmadığını belirtmiştir. Bu oranın Anadolu liselerinde (%17,6) teknik ve endüstri meslek liselerinden (%5,6) yüksek olması şaşırtıcıdır. Öğrencilerin okumayı sevmesi ve alışkanlık hâline dönüştürmesi kütüphaneye gitmesi ve kütüphaneden yararlanması ile mümkün olabilir. Bu gerçekler karşısında öğretmenlerin yapabileceği şey, öğrencilerin kitaplarla buluşmasını sağlamaktır. Her öğrencisinin kitap ihtiyacını kendisinin karşılaması mümkün olmayacağına göre, öğretmenin bu hususta kütüphanelerden yararlanması gerekmektedir. Öğretmenler, okul kütüphanelerinin geliştirilmesi ve öğrenciler tarafından etkin bir şekilde kullanılması için çaba göstermelidir.

Cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin kütüphanelerden yararlanma amaçlarına ilişkin veriler kız öğrencilerin birinci sırada roman, hikâye vb. kitapları ödünç almak için, ikinci sırada ödevlerini yapmak için kütüphanelerden yararlandığını; erkek öğrencilerin ise birinci sırada ödevlerini yapmak ikinci sırada roman, hikâye vb. kitapları ödünç almak için kütüphanelerden yararlandığını göstermektedir. Kız öğrencilerin %13,5'i erkek öğrencilerin %10,4'ü kütüphanelerden hiç yararlanmadıklarını belirtmişlerdir. Ödünç alma ve araştırma yapmak için yararlanma oranlarında sorunlu bir durum görünmese de kütüphanelerden yararlanmayan öğrencilerin oranının yüksek oluşu göze çarpmaktadır. Pek çok olanağın bulunduğu günümüz koşullarında, kütüphaneler de hızla gelişmekte, çağa ayak uydurmaktadır. İnternet yoluyla kütüphanelerde tarama yapılabilen şartlarda kütüphaneden yararlanma oranının düşük olması dikkat çekicidir. Ayrıca kendi bilgi ve görgü sınırlarının ötesindeki kitap varlığını sezebilme, bu alanın genişliğini anlayabilme kütüphane atmosferinde kolayca sağlanabilir.

Okuma becerisinin kazanılmasında çocukluk dönemi çok önemlidir. Bu sebeple okul öncesi dönemden başlayarak çocukların okumaya karşı ilgilerini arttırmak gereklidir. Okuma, öğrencilere kazandırılması gereken en önemli becerilerden biridir. Bu beceriyi sürekli hâle getirmek yani okuma alışkanlığına dönüştürmek okuma eylemine karşı olumlu tutum geliştirmek iyi bir kütüphane kullanıcısı olmakla ilişkilidir. Okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarının çocuklara ve gençlere kazandırılmasında en büyük görev, özellikle aile ilgisinin yetersiz olduğu toplumlarda, öğretmenlere düşmektedir.

SUMMARY

INVESTIGATION OF READING HABITS OF THE NINTH GRADE STUDENTS ACCORDING TO SOME VARIABLES

Fahri TEMİZYÜREK*

Bülent Kahraman ÇOLAKOĞLU**

Seçil COŞKUN***

Introduction

Reading which is basic for learning has an important skill in the life of an individual. An individual learns most of the knowledge he/she has to learn by means of reading. This skill which is tried to teach students in the first grade of primary school requires solving written signs either loudly or silently. Students are aimed to perceive phonetics and words in writing by activating mental processes in reading and also interrogate oneself what he/she reads in a critical multilateral and creative approach besides commenting and evaluating it. An individual who carries out reading skill in such way will be a good reader at the end of his/her school education and be successful academically.

There are obvious parallels between a civilized society and reading culture level. Therefore, the studies about reading skill and habits have a leading role in solving reading problems. The results of study, therefore, are expected to shed light on students, teachers, school administrators education programmers/experts and the researchers who will make research in that field. The data gathered from the study has important clues about determination of students' reading habits besides what to be done in the process of gaining students regular reading habits. The study carries a great importance as it gives opinion about the determination of students reading habits in grade 9, the quality of education acquired in the educational process taking place till high school and students knowledge accumulation.

Method

Survey method was used in this research. The purpose of research is to determine the relationship between school types and gender variables and reading habits of the ninth grade students who finished primary school education and have no anxiety of university entrance exam. The population of the research consists of the ninth grade students attending high schools in the counties of Ankara in 2012-2013 academic year. The sample of the research consists of 337 students in grade 9 attending Academic High School in Çankaya and Mamak the counties of Ankara and Vocational High School from Yenimahalle and Altındağ, the counties of Ankara. The sample of the research was determined as simple random sampling in accordance with the principle "randomization". Moreover, schools were selected from different counties for the application of questionnaire.

In this research, maximum variation sampling, one of the purposeful sampling types was used. In this context, students attending upper, middle and low socioeconomic high schools were aimed to take place in sampling by

Address for correspondence: * Doç. Dr., Gazi Üni. Gazi Eğt. Fak. Türkçe Eğitimi Bölümü, fahri@gazi.edu.tr

** İskitler Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi, bkcolakoglu@hotmail.com

*** Etimesgut Ortaokulu, coskun.secil@gmail.com

considering the representation of population. In this sampling method, important clues about population parameters can be reached because different situations about problem are included in sampling.

Analysis of Data

The data gathered from the research were analyzed by using SPSS 15.0. As the research is a survey model, the frequency, percentage chi-square and rate analysis techniques were used. In the research, chi-square test was used to determine whether there were meaningful differences about the view of students attending academic high school and vocational high school regarding reading habits.

Results and Discussion

The findings of research showed that the students from both two school types like reading novels most. Besides, the students from academic high school (8,8%) liked reading stories and comics (8,8%) whereas the ones from vocational high school liked reading stories (15,2%) and comics (18%). The findings indicated that the students from both two school types didn't like reading poems.

Given that novel was the first among book types for the participant students as well as gender factors, it was found that girls (91,7%) read novels more than boys (56,4%) stories which are shorter than novels were preferred by the boys rather than the girls (4,2%). It is no surprising that fictional books were preferred more than poems and other book types as the students who included in literature more frequently would find aesthetic value in fictional books.

Although the topics of books students liked reading different rated partly, this factor didn't have meaningful effect in regression analysis. However, a meaningful difference about the contents of books participant boys and girls liked reading was found. It was found that the girls (36,5%) were more interested in emotional books than the boys (6,6%) whereas the boys (64,3%) were more interested in adventure books than the girls (42,7%).

It can be seen that the students from academic high school were more affected by loads of lessons than the ones from vocational high school in terms of school types.

It was found that the students TV and computer habits were the common factors preventing them from reading books regardless of high school types. It was also found that TV habits were considered as less obstacle for the students attending academic high school whereas computer habits were considered as less obstacle for the students attending vocational high school.

When analyzed the negative factors, affecting reading habits in terms of gender variables, it was found that the biggest obstacle in students' (both girls and boys) reading books was loads of lessons. The girls (87,5%) stated that they were affected by loads of lessons whereas the boys (51%) stated that they were affected by loads of lessons.

The research showed that the factors that encouraged the students from both school types to read books are as follows: students' desire, teachers and parents.

According to the findings of the research, teachers' reading books and talking to the students about them were found more effective in terms of encouragement of reading for the students attending vocational high school (10,1%) rather than the ones from academic high school. It can be concluded from this finding that the teachers

working at academic high school may not be sharing the books they read with their students or the sharings by the teachers may not be having much effect in the students of academic high school.

When looked at the answers given by the students for the question “What encourages you to read books?”, 54,3% of the participant students answered that “I like reading books.”, 24,6% of them answered that “My teacher wants us to read books.”, 7,1% of them answered that “My teacher reads books and tells them to us.”, 7,1% of them answered that “My family members read books.” and 6,8% of them answered that “My family members want us to read.” When looked at the factors encouraging the students to read books in terms of gender variable, 68,8% of the girls stated that “I like reading books.” whereas 48,5% of the boys stated that “I like reading books.” The fact that the biggest factor for encouraging the students to read books was that they liked reading books is quite important in terms of enabling them to have reading habits.

The students from both school types stated that they benefited from libraries more to borrow books when looked at the students’ purposes to benefit from libraries with 57,9 % of the students of academic high school and 48,3% of the students of vocational high school, 46,1% of the students of vocational high school and 24, 5% of the students of academic high school stated that they benefited from the libraries to do homework and review references.

Some of the participant students stated that they never benefited from the libraries. It’s surprising that the percentage of the students of academic high school (17,6%) are higher than the percentage in vocational high school (5,6%). The fact that students like reading books and have reading habits may be possible that they should goto the library and benefit from it.

When looked at the students’ purposes to benefit from the libraries in terms of gender variables, the results are as follows = the girls stated that they benefited from the libraries to borrow novels, stories etc. in the first order and to do homework in the second order whereas the boys stated that they benefited from the libraries to do homework in the first order and to borrow novels, stories etc in the second order. 13,5% of the girls and 10,4% of the boys stated that they never benefited from the libraries.

The period of childhood is very important in gaining reading habits. For this reason, it’s necessary to increase childrens’ interests in reading from the beginning of pre-school period. Reading skill is one of the most important skills that students should have to have reading skill regularly, namely turning reading skill into a habit and develop a positive attitude towards reading is closely related to being a good library user. The most important responsibilityin enabling children and the young to have reading and using library habits, especially in societies that parents’ interests are inadequate belong to teachers.

KAYNAKÇA

- Acıyan, A. A. (2008). *Ortaöğretim öğrencilerinin okuma alışkanlıkları ve akademik başarı düzeyi arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akyol, H. (2005). *Türkçe ilköğretim yazma öğretimi*. Ankara: PegemA Yayıncılık, 4. Baskı.
- Akyol, H. (2008). *Yeni programa uygun Türkçe öğretim yöntemleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Ayyıldız, M., Bozkurt, Ü. ve Canlı, S. (2006). Okuma kültürü üzerine bir araştırma. *Millî Eğitim*, S.169, s.277-296.
- Balcı, A. (2009). *İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlık ve ilgileri üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bamberger, R. (1990). *Okuma alışkanlığını geliştirme* (Çev: Bengü ÇAPAR). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Bayram, O. (1990). *İlkokul çağı çocuklarının okuma alışkanlığı ve Yenimahalle ilçe kütüphanesi gezici kütüphane hizmeti*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bekar, Ü. (2005). *İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanmalarında ailenin rolü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bircan, İ. ve Tekin M. (1989). Türkiye’de okuma alışkanlığının azalması sorunu ve çözüm yolları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 22(1), s.393- 410.
- Boztepe, F. (2002). *Çocukta okuma eğilimleri ve okuma teknikleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak Kılıç, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: PegemA Yayınları.
- Creel, S. L. (2007). Early adolescents’ reading habits. *Young Adult Library Services*, 5(4), s.46-49.
- Çiftçi, Ö. (2007). *İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin Türkçe öğretim programında belirtilen okuduğunu anlamayla ilgili kazanımlara ulaşma düzeyinin belirlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demirel, Ö. (1999). *İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Dökmen, Ü. (1994). *Okuma becerisi ilgisi ve alışkanlığı üzerine psiko-sosyal bir araştırma*. Ankara: MEB Yayınları.
- Gömlüksiz, M. N. (2005). Geleceğin öğretmenlerinin kitap okumaya ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1).
- Gönen, M., Öncü, E. ve Isitan, S. (2004). İlköğretim 5., 6. ve 7.sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıklarının incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, S. 164, s.7-34.

- Güngör, E. (2009). *İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin kitap okuma alışkanlığı ile Türkçe dersi akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Güngördü, E. (2006). Okuma alışkanlığı edinme sürecinde sınıf öğretmenin sorumluluğu. *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi Bildiri Kitabı*, 1. Cilt.
- Hassel-Hughes, S. ve Pradnya, R. (2007). The leisure reading habits of urban adolescents. *Journal of Adolescents&Adult Literacy*, September, 22-33.
- <http://tdkterim.gov.tr/bts/> (25.12.2012 tarihinde erişildi).
- Johnsson-Smaragdi, U. ve Jonsson, A. (2006). Book reading in leisure time: long-term changes in young peoples' book reading habits. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 50(5), November, s.519-540.
- Kahveci, G. ve Uğur K. (1999). *"Kitap okurken" mutlu çocuk yetiştirmenin temelleri*. İstanbul: Çocuk ve Aile Kitapları.
- Karakoç, M. (2005). *Lise birinci sınıf öğrencilerinin okuma ilgi ve alışkanlıkları üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Karasar, N. (2003). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karatay, H. (2010). İlköğretim öğrencilerinin okuduğunu kavrama ile ilgili bilişsel farkındalıkları. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 27, s. 457-475.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F. ve Sever S. (1997). *Türkçe öğretimi-Türkçe ve sınıf öğretmenleri için*. Ankara: Engin Yayınevi
- Mavi, S. (1995). *Okuma hatalarının okuma alışkanlığına etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- McMillan, J. H. ve Schumacher, S. (2006). *Research in education: Evidence-based inquiry (6th ed.)*. Boston: Pearson Education Ltd.
- Neuman, S. B. (1988). The displacement effect. Assessing the relation between tv viewing and reading performanc. *Reading- Research, Quarterly* Vol: 23(4), s.389-413.
- Ocasio, T. L. (2006). *A comparison of two instructional programs to develop strategies to improve reading comprehension*. Unpublished doctoral dissertation, Widener University, New York: <http://www.proquestcompany.com>.
- Özbay, M. (2007). *Türkçe özel öğretim yöntemleri II*. Ankara: Öncü Basımevi.
- Özçelik, D. A. (1987). Eğitim programları ve genel öğretim yöntemi. Ankara: ÖSYM Eğitim Yayını.
- Özdemir, E. (1993). *Türkçe öğretimi*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Saracaloğlu, S., Bozkurt, N. ve Serin, O. (2003). Üniversite öğrencilerinin okuma ilgileri ve okuma alışkanlıklarını etkileyen faktörler. *Eğitim Araştırmaları*, 4(12), s.149-157.

- Sever, S. (2002). Çocuk kitaplarına yansıtılan şiddet (Milli eğitim temel yasası ve çocuk haklarına dair sözleşme bağlamında bir değerlendirme). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 35(1-2), s. 25-37.
- Stadler, A. (1980). Children of guest workers in europe: Social and cultural needs in relation to library services. *Library Trends*, 29(2), s. 325-334.
- Tosunoğlu, M. (2002). Türkçe öğretiminde okuma alışkanlığı ve çocukların okuma eğilimleri. *Türk Dili*, S.609, s.547-563.
- Townsend, R. (2002). *Okuma zenginliği* (Çev: Tayfur Keskin). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Ungan, S. (2008). Okuma alışkanlığımızın kültürel altyapısı. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), s.218-228.
- Yavuzer, H. (2005). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yılmaz, B. (1990). *Okuma alışkanlığı ve Yenimahalle ilçe halk kütüphanesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, B. (2004). Öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarında ebeveynlerin duyarlılığı. *Bilgi Dünyası*, 5(2), s. 115-136.